

**Аналіз регуляторного впливу
до проекту постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження
такс для обчислення розміру шкоди, заподіяної порушенням
законодавства про природно-заповідний фонд»**

I. Визначення проблеми

Відповідно до Положення про Державну екологічну інспекцію України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 19.04.2017 № 275, Держекоінспекція, відповідно до покладених на неї завдань пред'являє претензії про відшкодування шкоди, збитків і втрат, заподіяних державі внаслідок порушення законодавства з питань, що належать до її компетенції, та розраховує їх розмір.

Природно-заповідний фонд становлять ділянки суші і водного простору, природні комплекси та об'єкти 8512 (одиниць) які мають особливу природоохоронну, наукову, естетичну, рекреаційну та іншу цінність і виділені з метою збереження природної різноманітності ландшафтів, генофонду тваринного і рослинного світу, підтримання загального екологічного балансу та забезпечення фонових моніторингу навколишнього природного середовища, та регулюється Законом України «Про природно-заповідний фонд України» (далі Закон) та іншими нормативно-правовими актами України.

На сьогоднішній день в Україні посилюється антропогенний та техногенний вплив на довкілля, який постійно збільшується. Природно-заповідний фонд охороняється як національне надбання, щодо якого встановлюється особливий режим охорони, відтворення і використання. Україна розглядає природно-заповідний фонд як складову частину світової системи природних територій та об'єктів, що перебувають під особливою охороною. Україна є стороною Бернської конвенції, Смарагдової мережі Європи.

Відповідно до статті 44 Закону ефективна організація і функціонування природно-заповідного фонду забезпечуються на основі використання економічних засобів, зокрема компенсації у встановленому порядку збитків, завданих порушенням законодавства про природно-заповідний фонд. Частиною четвертою статті 68 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» передбачено, що підприємства, установи, організації та громадяни зобов'язані відшкодувати шкоду, заподіяну ними внаслідок порушення законодавства про охорону навколишнього природного середовища, в порядку та розмірах, встановлених законодавством України.

Згідно з пунктом 7 частини третьої статті 29 та пунктом 4 частини першої статті 69¹ Бюджетного кодексу України 30 % грошових стягнень за шкоду, заподіяну порушенням законодавства про охорону навколишнього природного середовища внаслідок господарської та іншої діяльності надходять до спеціального фонду Державного бюджету України, 50 % – до спеціального фонду сільських, селищних, міських бюджетів, бюджетів об'єднаних

територіальних громад, 20 % – до спеціального фонду обласних бюджетів та бюджету Автономної Республіки Крим, 70 % – до спеціального фонду бюджетів міст Києва та Севастополя.

Так, у 2020 році Державною екологічною інспекцією України та її територіальними органами пред'явлено 125 претензій на відшкодування шкоди, заподіяної внаслідок порушення законодавства про природно-заповідний фонд, за даними державного нагляду (контролю) за додержанням вимог природоохоронного законодавства на територіях і об'єктах природно-заповідного фонду на загальну суму 41 795,600 тис. грн.

Відповідно до статті 65 Закону України «Про природно-заповідний фонд України», розміри шкоди, заподіяної внаслідок порушення законодавства про природно-заповідний фонд, визначаються на основі кадастрової еколого-економічної оцінки включених до його складу територій та об'єктів, що проводиться відповідно до цього Закону, та спеціальних Такс, які затверджуються Кабінетом Міністрів України.

Довідково: згідно з наданою територіальними органами Державної екологічної інспекції України інформацією, за результатами здійснення заходів державного нагляду (контролю) за 2020 рік виявлено 481 факт порушення природоохоронного законодавства на територіях і об'єктах природно-заповідного фонду.

Розмір шкоди, який розраховується за чинними Таксами, не відповідає витратам необхідним для ліквідації наслідків порушень. Збільшення розміру шкоди, завданої державі, є найбільш дієвим механізмом для стимулювання суб'єктів господарювання та громадян не допускати таких порушень.

Станом на сьогодні в Україні відсутні достатні важелі впливу щодо недобросовісних суб'єктів господарювання, які постійно нехтують дотриманням вимог природоохоронного законодавства в частині охорони природно-заповідного фонду.

Розроблення та прийняття проєкту постанови обумовлено необхідністю забезпечення посилення охорони природно-заповідного фонду, збереження природних ресурсів, забезпечення додержання природоохоронного режиму природоохоронних територій. На сьогодні наявна необхідність у перегляді постанови Кабінету міністрів України від 24 липня 2013 р. № 541 «Про затвердження Такс для обчислення розміру шкоди, заподіяної порушенням законодавства про природно-заповідний фонд в частині введення індексації нарахувань збитків аналогічно постанові Кабінету Міністрів України від 23 липня 2008 р. № 665 «Про затвердження Такс для обчислення розміру шкоди, заподіяної лісу, оскільки чинний механізм нарахування розміру шкоди не відповідає об'єму реально завданих державі збитків та не дає змогу для ліквідації наслідків від завданої шкоди суб'єктами господарювання (при обрахуванні розміру збитків за Таксами для обчислення розміру шкоди, заподіяної лісу за аналогічне порушення сума збитків майже втричі більша, це приводить до безкарності суб'єктів господарювання, які порушують вимоги

природоохоронного законодавства у частині охорони природно-заповідного фонду). Також необхідно передбачити розрахунки для стягнення компенсації за перевищення лімітів використання природних ресурсів, належного виконання повноважень Держекоінспекцією її територіальними та міжрегіональними територіальними органами в частині здійснення державного нагляду (контролю) за додержанням законодавства у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів. В запропонованій редакції використана методика нарахування збитків , враховано тільки індекс інфляції з 2013 року по 2019 рік.

Як, приклад, слід зазначити, що протягом 2013-2019 років (за період відсутності порядку індексації розміру збитків завданих природно-заповідному фонду в постанові КМУ від 24 липня 2013 р. №541) до державного бюджету недораховано збитків, нанесених природно-заповідному фонду України на суму 368 514 942 грн.

Здійснення державного нагляду (контролю) за додержанням вимог природоохоронного законодавства у сфері охорони природно-заповідного фонду покладено на Державну екологічну інспекцію України та її територіальні і міжрегіональні територіальні органи.

Основні групи, які зазнають вплив від проблеми:

Групи	Так	Ні
Громадяни	+	-
Держава	+	-
Суб'єкти господарювання	+	-

Зазначена проблема не може бути розв'язана за допомогою ринкових механізмів.

Проблема, яку пропонується врегулювати в результаті прийняття регуляторного акта, є важливою і не може бути розв'язана за допомогою ринкових механізмів, оскільки, зазначене питання регулюється виключно нормативно-правовими актами.

II. Цілі державного регулювання

Проект акта спрямований на розв'язання проблем, визначених у попередньому розділі аналізу регуляторного впливу. Прийняття проекту акту забезпечить:

- зменшення кількості порушень вимог природоохоронного законодавства у зв'язку з посиленням відповідальності за вчинені порушення у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів, у сфері охорони природно-заповідного фонду;

єдиний підхід для визначення розмірів відшкодування збитків, заподіяних державі в результаті несанкціонованого використання, та/або пошкодження природно-заповідного фонду України, прозоре та зрозуміле нарахування збитків.

III. Визначення та оцінка альтернативних способів досягнення цілей

1. Визначення альтернативних способів

Вид альтернативи	Опис альтернативи
Альтернатива 1	Існуюча ситуація залишиться без змін. Незначний розмір шкоди за несанкціоноване використання, та/або пошкодження природно-заповідного фонду не стимулюватиме дотримання вимог порушення природоохоронного законодавства на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду у сфері збереження природно-заповідного фонду.
Альтернатива 2	Зменшення кількості порушень вимог природоохоронного законодавства у зв'язку з посиленням відповідальності за вчинені порушення вимог природоохоронного законодавства у сфері охорони природно-заповідного фонду.

2. Оцінка вибраних альтернативних способів досягнення цілей

Оцінка впливу на сферу інтересів держави

Вид альтернативи	Вигоди	Витрати
Альтернатива 1	Ситуація залишається без змін	Відсутні
Альтернатива 2	Зменшення кількості порушень вимог природоохоронного законодавства у зв'язку із посиленням відповідальності за вчинені порушення вимог природоохоронного законодавства у сфері охорони природно-заповідного фонду.	Відсутність належних механізмів щодо порядку визначення розмірів шкоди, зумовленої в результаті несанкціонованого використання, та/або пошкодження природно-заповідного фонду

Оцінка впливу на сферу інтересів громадян

Вид альтернативи	Вигоди	Витрати
Альтернатива 1	Ситуація залишається без змін	Неналежне забезпечення прав громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля.
Альтернатива 2	Забезпечення прав громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля. Зменшення кількості порушень вимог природоохоронного законодавства у зв'язку із посиленням відповідальності за вчинені порушення вимог природоохоронного законодавства у сфері охорони природно-заповідного фонду.	Відсутні

Оцінка впливу на сферу інтересів суб'єктів господарювання

Показник	Великі	Середні	Малі	Мікро	Разом
-----------------	---------------	----------------	-------------	--------------	--------------

Кількість суб'єктів господарювання, що підпадають під дію регулювання, одиниць	225	426	122	-	753*
Питома вага групи у загальній кількості, відсотків	30%	57 %	16%	-	100%

* Кількість (середній показник) перевірених суб'єктів господарювання за даними державного нагляду (контролю) за додержанням вимог законодавства у сфері охорони природно-заповідного фонду за 2020 рік.

Оцінка впливу на сферу інтересів суб'єктів господарювання

Вид альтернативи	Вигоди	Витрати
Альтернатива 1	Ситуація залишиться без змін	41795,600 тис. грн.*
Альтернатива 2	Стимулювання суб'єктів господарювання не допускати порушення природоохоронного законодавства про природно-заповідний фонд	115355,856 тис. грн.** (у разі подальшого вчинення порушень)

* у 2020 році пред'явлено 125 претензій на відшкодування шкоди, заподіяної внаслідок несанкціонованого використання, та/або пошкодження природно-заповідного фонду за даними державного нагляду (контролю) за додержанням вимог природоохоронного законодавства на загальну суму 41795,600 тис. грн.

** після внесення змін до Такс розмір шкоди, заподіяної внаслідок несанкціонованого використання, та/або пошкодження природно-заповідного фонду становить 115355,856 тис. грн..

ВИТРАТИ

на одного суб'єкта господарювання великого і середнього підприємництва, які виникають внаслідок дії регуляторного акта

За кількість суб'єктів господарювання великого та середнього підприємництва (753) умовно прийнято кількість претензій пред'явлених на відшкодування збитків, заподіяних внаслідок порушення вимог природоохоронного законодавства про природно-заповідний фонд за 2020 рік:
у 2020 році: 102 претензії на загальну суму 41795,600 тис. грн.

Порядковий номер	Витрати	За перший рік
1	Витрати на придбання основних фондів, обладнання та приладів, сервісне обслуговування, навчання/підвищення кваліфікації персоналу тощо, гривень	відсутні
2	Податки та збори (зміна розміру податків/зборів, виникнення необхідності у сплаті податків/зборів), гривень	відсутні
3	Витрати, пов'язані із веденням обліку, підготовкою та поданням звітності державним органам, гривень	відсутні
4	Витрати, пов'язані з адмініструванням заходів державного нагляду (контролю) (перевірок, штрафних санкцій, виконання рішень/ приписів тощо), гривень	Відсутні.
5	Витрати на отримання адміністративних послуг (дозволів, ліцензій, сертифікатів, атестатів, погоджень, висновків, проведення незалежних/обов'язкових експертиз, сертифікації, атестації тощо) та інших послуг (проведення наукових, інших експертиз, страхування тощо), гривень	відсутні
6	Витрати на оборотні активи (матеріали, канцелярські товари тощо), гривень	відсутні
7	Витрати, пов'язані із наймом додаткового персоналу, гривень	відсутні
8	Інше (заповнення форми заяви, підготовка пакету документів), гривень:	відсутні
9	РАЗОМ (сума рядків: 1 + 2 + 3 + 4 + 5 + 6 + 7 + 8), гривень	відсутні
10	Кількість суб'єктів господарювання великого та середнього підприємництва, на яких буде поширено регулювання, одиниць	3420
11	Сумарні витрати суб'єктів господарювання великого та середнього підприємництва, на виконання регулювання (вартість регулювання)	відсутні

Визначення розмірів шкоди нанесеної природно заповідному фонду

	Розрахунок згідно чинних Такс,	Розрахунок після внесення змін до Такс	
		<i>Розрахунок розмірів шкоди через порушення природоохоронного законодавства внаслідок порушення вимог природоохоронного законодавства про природно-заповідний фонд</i>	
	41795,600 тис. грн.		115355,856 тис. грн.

Витрати, пов'язані з адмініструванням заходів державного нагляду (контролю) (перевірок, штрафних санкцій, виконання рішень/ приписів тощо) становитимуть орієнтовно 115355,856 тис. грн., у разі подальшого вчинення порушень.

IV. Вибір найбільш оптимального альтернативного способу досягнення цілей

Рейтинг результативності (досягнення цілей під час вирішення проблеми)	Бал результативності (за чотирибальною системою оцінки)	Коментарі щодо присвоєння відповідного бала
Альтернатива 1	1	Цілі прийняття регуляторного акта не будуть досягнуті (проблема продовжує існувати)
Альтернатива 2	3	Прийняття запропонованого регуляторного акта: зменшить кількість порушень вимог природоохоронного законодавства у зв'язку з посиленням

		відповідальності за вчинені порушення вимог природоохоронного законодавства у сфері охорони природно-заповідного фонду;
--	--	---

Рейтинг результативності	Вигоди (підсумок)	Витрати (підсумок)	Обґрунтування відповідного місця альтернативи у рейтингу
Альтернатива 1	Ситуація залишається без змін.	41595, 6 тис. грн.	Цілі державного регулювання не будуть досягнуті. Сприятиме допущенню порушень природоохоронного законодавства.
Альтернатива 2 Внесення змін до Такс	Зменшення правопорушень у сфері охорони природно-заповідного фонду. Покращення охорони навколишнього природного середовища, забезпечення екологічної безпеки, Здійснення господарської діяльності в прозорому правовому полі, що виявляється у чіткому	115355,856 тис. грн. (у разі подальшого вчинення правопорушень)	Прийняття регуляторного акта забезпечить досягнення цілей державного регулювання

	розумінні ними наслідків порушення вимог законодавства про природно- заповідний фонд.		
--	--	--	--

Проведення оцінки впливу на сферу інтересів суб'єктів господарювання, які будуть виникати внаслідок дії регуляторного акту, та розрахунок сумарних витрат суб'єктів господарювання розраховувати неможливо, оскільки встановити окремого суб'єкта господарювання можливо у разі порушення природоохоронного законодавства тільки під час здійснення заходів державного нагляду (контролю).

Проведення оцінки впливу на сферу інтересів суб'єктів господарювання, які будуть виникати внаслідок дії регуляторного акту, та розрахунок сумарних витрат суб'єктів господарювання розраховувати недоцільно, оскільки при дотриманні вимог природоохоронного законодавства витрати відсутні.

V. Механізми та заходи, які забезпечать розв'язання визначеної проблеми

1. Механізм дії регуляторного акта

Основним механізмом для розв'язання визначеної проблеми є прийняття проекту постанови КМУ та фактична реалізація його положень.

Прийняття проекту наказу забезпечить приведення у відповідність до вимог чинного законодавства, встановлення єдиного підходу до визначення розмірів відшкодування збитків, заподіяних державі в результаті несанкціонованого використання, та/або пошкодження природно-заповідного фонду України, прозоре та зрозуміле нарахування збитків. Запровадить створення дієвого механізму, що буде стимулювати суб'єктів господарювання до здійснення діяльності без порушення вимог законодавства у сфері охорони природно-заповідного фонду, зменшить кількість правопорушень та приведення до вимог чинних нормативно-правових актів. Сприятиме збереженню, поліпшенню та відновленню природно-заповідного фонду.

Проектом акта пропонується, зокрема:

встановлення порядку визначення розмірів відшкодування збитків, заподіяних державі у результаті несанкціонованого використання, та/або пошкодження природно-заповідного фонду України з урахуванням щорічної інфляції з використанням методики нарахування по видам флори і фауни,

затвердженої постановою КМУ від 24 липня 2013 о. №541, враховано тільки індекс інфляції з 2013 року по 2019 рік.

Як, приклад, слід зазначити, що протягом 2013 – 2019 років (за період відсутності порядку індексації розміру збитків в постанові КМУ від 24 липня 2013 р. №541) до державного бюджету недораховано збитків, нанесених природно-заповідному фонду України на суму 368 514 942 грн.

Розмір шкоди після внесення змін до Такс, у результаті несанкціонованого використання, та/або пошкодження природно-заповідного фонду, розмір відшкодувань збільшується в 2-3 рази, а у випадках сильного та особливо сильного пошкодження природно-заповідного фонду забруднення – у 4-5 разів.

Збільшення розміру шкоди завданої державі в результаті несанкціонованого використання, та/або пошкодження природно-заповідного фонду буде стимулювати суб'єктів господарювання та фізичних осіб не допускати таких порушень. Зменшення в результаті несанкціонованого використання, та/або пошкодження природно-заповідного фонду кількості порушень зменшить антропогенний та техногенний вплив на природно-заповідний фонд, як наслідок, забезпечить право громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля.

2. Організаційні заходи впровадження регуляторного акта в дію

Для впровадження цього регуляторного акта необхідно забезпечити інформування громадськості про вимоги регуляторного акту шляхом оприлюднення його в мережі Інтернет - на офіційних веб-сайтах Мінприроди та Держекоінспекції.

Ризику впливу зовнішніх факторів на дію регуляторного акта немає.

Можлива шкода у разі очікуваних наслідків дії акта не прогнозується.

VI. Оцінка виконання вимог регуляторного акта залежно від ресурсів, якими розпоряджаються органи виконавчої влади чи органи місцевого самоврядування, фізичні та юридичні особи, які повинні впроваджувати або виконувати ці вимоги

Реалізація наказу не передбачає додаткових фінансових витрат.

Оцінка можливості впровадження акта та виконання вимог акта суб'єктами господарювання висока.

Здійснено розрахунок витрат на виконання вимог регуляторного акта для органів виконавчої влади згідно з додатком 3 до Методики проведення аналізу впливу регуляторного акта.

БЮДЖЕТНІ ВИТРАТИ

на адміністрування регулювання для суб'єктів великого і середнього підприємництва

Розрахунок витрат на адміністрування регулювання здійснюється окремо для кожного відповідного органу державної влади чи органу місцевого самоврядування, що залучений до процесу регулювання.

Державний орган, для якого здійснюється розрахунок адміністрування регулювання: Державна екологічна інспекція України та її територіальні та міжрегіональні територіальні органи

За кількість суб'єктів господарювання великого та середнього підприємництва (125) умовно прийнято кількість претензій пред'явлених на відшкодування збитків, заподіяних в наслідок несанкціонованого використання, та/або пошкодження природно-заповідного фонду за даними державного нагляду (контролю) за додержанням вимог природоохоронного законодавства за 2020 рік:

у 2020 році: 125 претензій на загальну суму 41595,6 тис. грн.

Процедура регулювання суб'єктів великого і середнього підприємництва (розрахунок на одного типового суб'єкта господарювання)	Планові витрати часу на процедуру	Вартість часу співробітника органу державної влади відповідної категорії (заробітна плата) за 1 день	Оцінка кількості процедур за рік, що припадають на одного суб'єкта	Оцінка кількості суб'єктів підпадають під дію процедури регулювання	Витрати на адміністрування регулювання* (за рік), гривень
Поточний контроль за суб'єктом господарювання, що перебуває у сфері регулювання	3дні	549	1	753	853146 грн.
Разом за рік	X	X	X	X	

* Вартість витрат, пов'язаних з адмініструванням процесу регулювання державними органами, визначається шляхом множення фактичних витрат часу персоналу на заробітну плату спеціаліста відповідної кваліфікації та на кількість суб'єктів, що підпадають під дію процедури регулювання, та на кількість процедур за рік, що не потребує додаткового фінансування з державного бюджету.

У разі здійснення суб'єктом господарювання діяльності без порушення вимог законодавства про охорону природно-заповідного фонду витрати будуть рівнятися 0.

VII. Обґрунтування запропонованого строку дії регуляторного акту

Строк дії запропонованого регуляторного акта встановлюється на необмежений термін.

Зміна терміну дії акта можлива в разі зміни правових актів, на вимогах яких базується проєкт.

Термін набрання чинності регуляторним актом – відповідно до законодавства: з дня його опублікування.

VIII. Визначення показників результативності дії регуляторного акта

Виходячи з цілей запропонованого регуляторного акта, для відстеження результативності цього регуляторного акта обрано такі показники:

розмір надходження до державних та місцевих бюджетів – залежить від кількості та ступені важкості порушень вимог законодавства про охорону природно-заповідного фонду, виявлених під час заходів державного нагляду (контролю);

кількість суб'єктів господарювання, на яких поширюється дія акту;

розмір коштів і часу, що витратимуться суб'єктами господарювання, пов'язаними з дією акту;

рівень поінформованості суб'єктів господарювання та громадян з основних положень акту - високий рівень. З цією метою регуляторний акт оприлюднено на офіційних веб-сайтах Мінприроди та Держекоінспекції.

Додаткові показники для відстеження результативності цього акта:

кількість претензій пред'явлених на відшкодування збитків, заподіяних державі в результаті несанкціонованого використання, та/або пошкодження природно-заповідного фонду;

IX. Визначення заходів, за допомогою яких буде здійснюватися відстеження результативності регуляторного акта

Базове відстеження результативності вищезазначеного регуляторного акта буде здійснюватися через 1 рік після набрання чинності цим актом.

Повторне відстеження планується здійснити через 2 роки після набрання чинності регуляторного акту, в результаті якого відбудеться порівняння показників базового та повторного відстеження. У разі виявлення нерегульованих та проблемних питань шляхом аналізу якісних показників дії цього акта, ці питання будуть врегульовані шляхом внесення відповідних змін.

Періодичне відстеження здійснюється раз на три роки, починаючи з дня виконання заходів з повторного відстеження. Установлені кількісні та якісні значення показників результативності акта порівнюються зі значеннями аналогічних показників, що встановлені під час повторного відстеження.

Відстеження результативності вищезазначеного регуляторного акта проводитиметься шляхом аналізу звітності про результати державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища.

Виконавець – Державна екологічна інспекція України.

**Голова Державної
екологічної інспекції України**

А. МАЛЬОВАНІЙ

« ____ » _____ 2021 р.